

LIV MARIA

Julia Kerninon

LIV MARIA

Uit het Frans vertaald
door Ghislaine van Drunen

Nieuw Amsterdam

Deze vertaling is mede mogelijk gemaakt door een subsidie van CNL

De vertaler ontving voor deze vertaling een projectsubsidie van het
Nederlands Letterenfonds

Deze uitgave is mede tot stand gekomen met een subsidie van het
Nederlands Letterenfonds

Nederlands
letterenfonds
dutch foundation
for literature

Oorspronkelijke titel *Liv Maria*

© 2020 L'Iconoclaste, Parijs

© 2022 Nederlandse vertaling Ghislaine van Drunen/

Uitgeverij Nieuw Amsterdam

Alle rechten voorbehouden

Omslagontwerp bij Barbara

Omslagbeeld © Magdalena Russocka / Trevillion Images

Foto auteur © Ed Alcock

NUR 302

ISBN 978 90 468 2809 0

www.nieuwamsterdam.nl

Voor mijn familie

Want vrouwen zijn fantastisch. Ze kunnen alles verdragen omdat ze verstandig genoeg zijn om te weten dat het enige wat je met verdriet en moeilijkheden beginnen moet is er gewoon doorheen te lopen en aan de andere kant weer uit te komen. Ik geloof dat ze dat kunnen omdat ze niet alleen weigeren lichamelijke pijnen de eer aan te doen ze serieus te nemen, maar ook omdat ze zich er volstrekt niet voor schamen om knock-out geslagen te worden.

William Faulkner, *De rovers*, vertaling John Vandenberg,
A.W. Bruna en Zoon, Utrecht, 1963

Mijn ouders zijn aan het vrijen en ik besta nog niet. Als ze net na de lunch de trap op lopen naar hun kamer en in hun bootbed onder het dekbed wegkruipen, kijk ik naar de golvende heupen van mijn vader en verbaas me erover dat een man van een meter negentig en honderdtwintig kilo zich zo soepel kan bewegen. Alleen mijn moeders kleine voeten steken uit het bewerkte houten frame. Stiekem beeld ik me in dat mijn ouders 's nachts even groot zijn, dat ze 's nachts gelijk zijn.

Ik ben gewenst, denk ik, uit volle borst geroepen, maar ik besta nog niet. In het donker van mijn moeders buik doorklieft mijn vaders zaadcel, die ik graag als een Vikingschip voor me zie, maar waarvan ik diep vanbinnen weet dat hij meer wegheeft van een speelse bruinvis, stroperig water om iets ronds te bereiken.

En dan begin ik te ontstaan. Binnenkort zal ik echt ik zijn.

Mijn naam is Liv Maria Christensen.

Op een dag beseft Liv Maria dat haar ouders blijkbaar een opzienbarend stel vormden voor hun omgeving. Om te beginnen: een meisje van het eiland met een Noor, een meisje van hier met een buitenlander. Die grote, dikke man met dat twijgje, die kolos die altijd met zijn neus in de boeken zat met een caféhoudster – wat hadden ze elkaar in hemelsnaam te vertellen? Liv Maria wist het ook niet, ze wist alleen dat ze hen tot diep in de nacht op gedempte toon geanimeerde gesprekken hoorde voeren. Vaak ging ze als klein kind 's avonds stilletjes boven aan de trap naar hen zitten luisteren, zonder ooit te begrijpen wat ze tegen elkaar zeiden, alsof ze als vanzelf een stemvolume hadden aangenomen waarbij je niets kon ontcijferen als je je niet in hun blikveld bevond. Dus bleef ze zwijgend en met gespitse oren op haar houten trede zitten en keek naar hun schaduwen die door het vuur op de muur naast haar werden geworpen, gewiegd door het gefluit – maar 's ochtends werd ze wonderbaarlijk genoeg in haar eigen bed wakker, ingestopt en wel, en haar vader noch haar moeder liet zich erover uit. Het was gewoon het gezinsleven.

De verbaasde reacties die haar ouders bij andere mensen opriepen, veegde Liv Maria zonder te aarzelen van tafel. Het sprak voor zich: haar vader was een lezer en haar moeder was

een heldin. Haar vader hield van verhalen en haar moeder was een personage. Jane Eyre, Molly Bloom, Anna Karenina en Mado Tonnerre in haar café, zoals Liv Maria's vader haar voor het eerst had gezien, de dag waarop hij er naar binnen was gelopen om de tijd te doden, tot de veerboot zou aankomen die hem naar het vasteland terug moest brengen. Thure Christensen was in die tijd een doodgewone visser, een beroep dat hij zonder echte overtuiging had omarmd; hij stapte aan boord van een containerschip als ware het zijn eigen leven en belichaamde die metafoor totdat hij zichzelf zou vinden. Vanaf Bergen had hij een week gereisd en toen hield de tanker halt in de Bretonse stad tegenover het eiland. Hij had een veerboot genomen om het te gaan bezoeken en nadat hij door de duinen en baaien had gestruind, had hij de moeder van Liv Maria ontmoet in het café-restaurant annex kruidenierswinkel die de familie Tonnerre sinds mensenheugenis bezat. *Maar het was ook een wapenmagazijn. Ik vroeg je moeder om een kop koffie en ze duwde de dozen met kogels opzij om de suikerpot te pakken en toen zag ik ze, al die dozen, en ik vroeg me af waar ik terecht was gekomen. Was dit nu Frankrijk? Ik kwam uit een heel klein dorp in Noorwegen en wist niets van de wereld. Dit was mijn eerste aanwijzing over vreemde landen – elders verkochten ze munitie in theesalons. Ik probeerde te begrijpen wat anders was, buiten mijn land, en dat was het eerste wat ik zag: kogels en porselein, en je moeder die je moeder nog niet was.*

Liv Maria kon zich met gemak Thure als tweeëntwintigjarige voorstellen, hoe hij onschuldig op de houten barkruk zat te wachten op zijn koffie en ineens de gebruikte Mado zag verschijnen met haar priemende ogen en donkere haar, bevroren in de laatste seconde dat hij haar had bewonderd voordat

hij van haar was gaan houden. Net als op een schilderij had haar vader haar moeder die dag te midden van haar attributen gezien: het porselein van het winkeltje en de kogels die bestemd waren voor de wilde heide, het huishouden en de oorlog, Pallas Athene met haar uil en schild. En misschien had hij ergens geweten wat hem te wachten stond met deze vrouw – een turbulent thuis, mateloos geluk en een tragisch einde, maar nooit verveling.

Over zijn moeder had haar vader twee dingen gezegd die Liv Maria nooit was vergeten. Het eerste vertelde hij op een dag dat ze op het strand beiden naar haar keken terwijl ze voorovergebogen naar schelpen in het zand zocht: *Het verschil tussen je moeder en andere vrouwen – of tussen de vrouwen die ik in Namdalen kende – is hetzelfde als tussen een gekweekte appel en een wilde appel. Kijk eens naar haar. Ze is kleiner en harder en het vergt meer subtiliteit om van haar te houden. Maar ze is zo omdat ze voor niets of niemand buigt. Ze neemt de moeilijke paden, de enige die ze lijkt te kennen, en dat is alles.* Het tweede vertelde hij op een avond dat ze met zijn drieën de dertiende trouwdag van haar ouders vierden – haar moeder was in de keuken de lepeltjes gaan halen om de traditionele *kvaefjordkake* te eten en haar vader boog zich licht naar Liv Maria toe en fluisterde met vochtige ogen: *Weet je, ik heb geluk gehad dat ze met me wilde trouwen. Ik stelde in die tijd helemaal niets voor. Ik ben hier onaangekondigd naartoe gekomen, met lege handen en een liefdevol hart. Ze had veel beter kunnen krijgen. Dat wist ze heel goed. Ze heeft me alles geleerd. Ze heeft me mijn kind geschonken. En daarvoor ben ik haar eeuwig dankbaar.*

Liv Maria wist niet precies wat er de eerste dag was gebeurd en door welke toevalligheden en keuzes haar vader had besloten om zijn ontslag in te dienen bij de koopvaardij, en haar moeder om plaats te maken op haar kleine eiland en in haar hart, dat zo vaak zo gesloten was als een oester, voor deze naïeve jongeman die haar taal nog niet sprak. Wat ze wel wist, was dat ze twee jaar later, in de lente van 1970, hier was geboren, op het eiland. Haar kersverse ouders hadden haar Liv genoemd, een naam die leven betekent in het Noors, en Maria, want het was op het eiland gebruikelijk om jongens en meisjes de naam van de Madonna te geven om ze te beschermen tegen de verdrinkingsdood.

De geur van haar vaders nek en handen; een geur van nat zand, zaagsel en kruiden, heel intiem. Haar vaders kleren. Zijn schoenen. Zijn scheerspullen in de badkamer, zijn houtbewerkingsgereedschap in de schuur. Driehoeken, zagen, scharen, drevels en vijlen. Lijnolie en terpentijn. Zijn snor. Zijn helderblauwe ogen en zijn Noorse accent. Hij leek een beetje op Flaubert, maar dan veel knapper, vond Liv Maria. Ze had het op een dag tegen hem gezegd, precies in die woorden, die de juiste waren, en haar vader had verdrietig zijn hoofd geschud. *Zoiets kun je niet zeggen, Liv Maria. We hebben het hier wel over Gustave Flaubert.*

Haar vader was een lezer en hij had van zijn enige dochter een lezeres gemaakt. Haar moeder zou haar leren om hard te zijn en te zwijgen, haar ooms zouden haar leren vissen en autorijden, maar vanaf het begin, zo vroeg mogelijk, had haar vader haar leren lezen.

's Avonds kwam hij op de rand van haar bed zitten om haar voor te lezen uit *Liefde voor het leven*, een novelle van Jack London – ze was nog geen tien jaar oud. London, Faulkner, Beckett, Hardy – dat was het soort verhalen dat hij aan haar voorlas en waarmee hij haar wilde laten kennismaken, zij, een klein meisje. Zijn selectie was een willekeurige mengeling van

kinderboeken en boeken voor volwassenen, waardoor Liv Maria nooit de indruk had dat er een echte grens bestond, niet alleen tussen deze literaire categorieën, maar ook tussen deze twee levensfasen. De sprookjes van Grimm waren eigenlijk heel wreed, terwijl Samuel Beckett, de ernstige, pessimistische dramaturg, zulke ontroerende bladzijden over koekjes had geschreven in *Murphy* – bladzijden waarvan de vader van Liv Maria goed had aangevoeld dat ze een kind zouden aanspreken, omdat hun problematiek (in welke volgorde moet je koekjes eten en waarom, en wat zou een wijziging voor gevolgen hebben) overeenkwam met haar eigen dagelijks leven. *Hij nam de biscuits voorzichtig uit het pakje en legde ze met de bovenkant omhoog in het gras, naar zijn smaak in volgorde van eetbaarheid. Het waren dezelfde als altijd, een ginger nut, een osborne, een digestive, een petit beurre en een anoniem. Hij at het eerstgenoemde altijd het laatst, omdat hij daar het meest van hield, en het anonieme het eerst, omdat hij dat zeer waarschijnlijk het minst lekker vond. De volgorde waarin hij de andere opat was hem onverschillig en veranderde van dag tot dag.* Liggend in het gras overwoog Murphy opeens de volgorde van zijn vieruurtje om te gooien en hij berekende dat hij dan over honderdtwintig verschillende reeksen zou beschikken. Het was een waardevolle levensles, dit verhaal over orde en eetlust, regelmaat en durf en over verlangen naar vernieuwing. De novelle van London eindigde overigens ook met een kaakjeszaak, scheepsbesluit om precies te zijn, dat de pelsjager, nadat hij had gedacht dat hij zou sterven van de honger, bewaarde onder zijn overhemd, in zijn kooi en aan de binnenkant van zijn matras, op de boot waarin hij na zijn beproevingen was opgevangen. De laatste regels van de novelle luiden: *Hij zou het te boven komen, en*

dat deed hij ook, vóórdat het anker van de Bedford in de baai van San Francisco werd neergelaten.

Ook hierin schuilt een les, dacht Liv Maria: niet zozeer het idee dat je niet van je fouten leerde, maar eerder dat het onmogelijk was om je eeuwig tegen het leven zelf te beschermen. Je kon de risico's die het leven met zich meebracht niet vermijden. In de novelle verloor de protagonist alles wat hij had, het ene na het andere: zijn metgezel, zijn goudstof en zijn goudklompjes. Er was veel leed in dit verhaal, fysiek leed dat Liv Maria zich alleen maar kon inbeelden en waarvan ze zich afvroeg of haar vader dat had beleefd. Er waren tranen, gebroken tanden, angst voor wilde beesten, verraad, honger, uitputting, gekte en het langzame verlies van hoop en tegelijkertijd het onvermogen om te gaan liggen en jezelf te laten sterven. Liv Maria, die nooit helemaal zeker was dat ze de moraal van sprookjes goed vatte, begreep de verhalen van Murphy en van de pelsjager heel goed. Veilig verstopt in haar kleine bed luisterde ze ernstig naar haar vader die Beckett en London voorlas.

Haar vaders lievelingsverhaal was *To Build a Fire – Omdat ik Noors ben*, zei hij. *Bij ons maakte vuur altijd het verschil tussen leven en sterven. Vuur, dat wil zeggen, hout.* Op het eiland was Thure timmerman geworden en na literatuur was hout zijn tweede afgod. Hij wees er graag op dat er in het Noors twee bijna identieke woorden waren voor *beuk* en *boek* – *bok* en *bøk*. In het Engels was het *beech* en *book*, in het Duits *Buche* en *Buch*, het boek of *Buchstabe*, de letter, wat woord voor woord beukstok betekende, omdat dit gereedschap was gebruikt om de runen te schrijven. En zelfs in het Frans, zei haar vader, was het *liber*, de binnenkant van de schors, waar het sap vloeit, eerst gebruikt om touwen te maken, voordat

het een schrijfsteeun werd, waarmee het woord *livre* (boek) was geboren. Boeken en hout, hout en boeken – het kwam op hetzelfde neer. Het was het enige wat telde. Verhalen waren haar vaders grote liefde. *Hurkend in de sneeuw*, citeerde haar vader hartstochtelijk, zoals Liv Maria later ook zou citeren, alleen in het donker, elke keer dat ze het nodig zou hebben, *trok hij takjes uit de stapel dood hout en legde ze rechtstreeks op de vlam. Hij wist dat het niet mocht mislukken. Als het vijfenzeventig graden onder nul is mag je eerste poging om vuur te maken niet mislukken.* Haar vader, een onnoemelijk zachte man die grondig werkte maar zijn huis niet op orde kreeg. De beeldjes van dieren die in hij in wrakhout kerfde, verspreidde hij door het hele huis, hij liet ze rondslingeren zoals een kind dat zou doen en haar moeder verzamelde de elanden, marmotten en beren zwiiggend in de zakken van haar schort.

Elke avond als Thure Liv Maria welterusten had gewenst en de kamer uit liep met zijn boeken onder de arm, was het de beurt aan haar moeder. Ze ging op de rand van haar houten bed zitten en streeelde haar haar terwijl ze haar talloze heerlijke koosnaampjes gaf – *Mijn kommetje melk*, fluisterde ze. *Mijn scholletje. Mijn zachte huid.* Later, veel later, zou Liv Maria denken: *Ze was hard, vindingrijk en dapper, maar van iemand die dat soort dingen zegt kun je niet zeggen dat die niet weet wat liefde is.* Haar vader fluisterde, als hij in zijn luie stoel bij de open haard wegdommelde, in zijn slaap in het Noors, maar haar moeder was zo zwiiggzaam dat die lieve woordjes soms de eerste en de enige waren die Liv Maria de hele dag uit haar mond hoorde komen. Ze herinnerde zich dat ze als klein meisje een keer aan tafel naar haar moeder

had gekeken alsof ze haar voor het eerst zag en opeens had beseft dat ze een bijzonder mens was, die Liv Maria slechts toevallig als moeder had gekregen. Mado was de oudste en het enige meisje van een broederschap. Geen van haar vier broers – Olwenn de vissersbaas, Hoël en Harn, zijn compagnons, en Manech, de politieagent – was getrouwd. Ze woonden op een boerderij van de familie die ze hadden opgeknapt voor de geboorte van Liv Maria, zodat Mado en Thure met hun baby in het oude huis konden gaan wonen. 's Ochtends ontbeten ze samen in de keuken van het café, dat het kloppend hart was van de Tonnerre-clan, een instituut dat van generatie op generatie werd doorgegeven en waarvan Liv Maria's eigen moeder op haar vijftiende de teugels in handen had gekregen. Elke dag stond ze daar, ze hield de koffie warm en het theewater kokendheet, met plakkerige armen die tot aan haar ellebogen onder de suiker zaten en waarmee ze jam en ingemaakt fruit bereidde, en pruimen op eau de vie die ze met de boot per liter bij een boer aan de kust ging kopen, twee keer per jaar. Ze had een hekel aan het vasteland en ze had zo'n hekel aan de veerboot dat ze zolang ze aan boord was haar ogen dichtield, terwijl ze als een vorstin op het dek stond. Als Liv Maria haar daarna van ver zag aankomen terwijl ze terugliep over het duin, omringd door haar vier broers met hun zwaaiende armen als door een sledehondenspan, was dat heerlijk om naar te kijken, heerlijk om vagelijk te voelen dat deze stevige, vrije en gerespecteerde vrouw, die zo rechtop over het zand liep met haar enorme bokaal sterke drank in een mand, haar moeder was.

Vanaf haar veertiende reed Liv Maria over het eiland in een oude Volvo, met haar vingers om het stuur geklemd en de ramen wijd open. Elke dag liet ze haar motor ronken op de smalle paden die tussen de weilanden door liepen, waarbij ze boven op de heuvel altijd even opzij keek om de zee te zien die haar helemaal omringde. Dat was volstrekt illegaal natuurlijk, maar in die tijd geen probleem, want de enige politieagent op het eiland was haar oom Manech – hoewel Liv Maria zich weleens afvroeg of dat verhaal wel klopte, of hij niet beweerde politieagent te zijn om haar een plezier te doen, om te spelen. Zo nu en dan hield hij haar aan, met één hand op de motorkap. Hij zette dan alleen de radio uit, controleerde of ze haar riem wel om had en gaf haar een kus op haar voorhoofd – zo'n zachte kus dat toen lichtjaren later op een verloren weg in Uruguay een onbekende haar voor het eerst van haar leven een snelheidsboete gaf, ze van onbegrip hilde. De man veegde haar wang droog met zijn stoffige mouw en misschien besefte ze pas op dat moment dat ze, door de bijzondere omstandigheden waarin ze was opgegroeid, van een aantal essentiële zaken geen flauw benul had. Op het eiland had ze als kind lange tijd niet veel verder gekeken dan de steiger waar ze haar moeder ging ophalen na haar boodschappenrondje op het vasteland. Daarom had ze aanvankelijk ook leren autorijden.

Een van haar ooms had bedacht dat het handig zou zijn, dus zodra ze de een meter vijftig voorbij was gegroeid, nam hij haar mee naar de verlaten weggetjes in het midden van het eiland om haar te laten oefenen. Al snel vervoerde Liv Maria iedereen die dat wilde van de ene naar de andere kant van het eiland, haar ooms, haar moeder, haar vader, maar ook de oudjes met pijnlijke voeten en de kleine jongetjes die waren verdwaald in de graanvelden en uit de gouden massa opdoken, wachtend tot ze voorbijkwam. Autorijden maakte haar gelukkig, net als vissen. Ze wist bovendien dat meisjes elders bang waren om alleen over straat te lopen en dat die angst gegrond was – hoe ze dat wist kon ze zich niet herinneren – maar op haar eiland hoefde ze voor niemand bang te zijn, want mensen waren eerder bang voor haar. Omdat ze de dochter van haar moeder was en een afstammeling van die grote familie eilanders die hier hoe dan ook altijd de dienst had uitgemaakt. Zelfs als kind was ze een Tonnerre-kind geweest en hadden de mensen haar gerespecteerd. Vanwege het café, vanwege haar moeder, vanwege haar vier ooms met hun handen als kolenschoppen en vanwege haar buitenlandse vader met zijn zangerige accent. Ze verwonderde zich over de rijkdom van de wereld, haar wereld vol heuvels, zout water en schapen die hun nek uitstaken om haar voorbij te zien komen, dwars door de stofwolk die haar achtervolgde zonder haar ooit in te halen. Het was haar leven en ze was er intens gelukkig mee.

Om vier uur 's nachts, als het vloed was, trok ze haar oliejas en waders aan en ging ze voor het ontbijt met haar ooms vissen voordat ze naar school ging. Drie van haar ooms bekeerden dat ze geen lieslaarzen nodig had omdat ze niet heel diep het water in liep, maar het was een cadeau van de vierde en gehuld in neopreen voelde Liv Maria zich heerlijk. Lang